

Sõda Venemaaga

Sõda Venemaaga

KRIITILINE EELHOIATUS KÕRGEMALT
SÕJAVÄELISELT JUHTKONNALT

kindral

Sir Richard Shirreff

endine NATO Euroopa vägede kõrgema ülemjuhataja asetäitja

Inglise keelest tõlkinud Jana Linnart

Originaali tiitel:
General Sir Richard Shirreff
War with Russia
An Urgent Warning from Senior Military Command
Coronet 2016

Toimetanud Krista Weidebaum
Kujundanud Villu Koskaru

Copyright © General Sir Richard Shirreff 2016
Tõlge eesti keelde © Jana Linnart ja Tänapäev, 2017

ISBN 978-9949-85-065-5
www.tnp.ee

Trükitud AS Printon trükikojas

*Minu sõpradele Eestis, Lätis ja Leedus.
Meestele ja naistele, kes mõistavad vabaduse hinda.*

Sisukord

Eessõna
8

Saateks
11

Proloog
25

Esimene osa:
Arveteõiendamine
31

Teine osa:
Toibumine
271

Kolmas osa:
Vastulöök
329

Epiloog
425

Eessõna

*USA mereväe eruadmiral James Stavridis,
endine NATO Euroopa vägede kõrgem ülemjuhataja*

USA maaväe uuel juhatajalt kindral Mark Milleylt küsiti 2015. aasta suvel tema ametisse kinnitamise kuulamisel USA Senati relvateenistuse komitees, milline on suurim oht Ameerika – ja Lääne – demokraatlikule elukorraldusele. Ta vastas: „Praegu seaksin esikohale Venemaa ... Venemaa on ainus riik maailmas, millel on tuumavõimekus Ühendriikide hävitamiseks. See on eksistentsiaalne oht.” USA staabiülemate ühendkomitee uus esimees kindral Joe Dunford väljendas komitees ametisse kinnitamise kuulamistel sama seisukohta.

Olen selle hinnanguga täiel määral nõus. Seda jagavad ka paljud kõrged sõjaväejuhid – inimesed, kes tänu oma kogemustele teavad olukorda puudutavaid fakte kõige paremini. Iseäranis tunnustan oma endist relvavenda ja NATO Euroopa vägede kõrgema ülemjuhataja asetäitjat kindral Sir Richard Shirreff, kes selles vapras, õigeaegses ja olulises raamatus toob esile ohud, millega Ameerika ja Lääs praegu silmitsi seisavad.

Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (NATO) strateegilise ülemana nägin Venemaa agressiooni vahetult pealt. Kõigist väljakutsetest, millega Ameerika kahekümne esimese sajandi teisel kümnendil geopolitiilisel maastikul silmitsi seisab, on Venemaa

uus esilekerkimine president Putini juhtimisel kõige ohtlikum. Jah, islami pühasõdalased kujutavad endast meie julgeolekule suurt ohtu, ent kuni nad meid lahinguväljal ei löö, ei suuda nad meie riiki hävitada. Venelastega on teine lugu – ja see on tõeliselt hirmutav –, kuna Vladimir Putini hiljutiste ja väga avalike kommentaaride põhjal otsustades näivad nad olevat valmis kasutama tuumarelva.

President Putini juhtimisel on Venemaa valinud ohtliku kursi, mis juhul, kui sellel võimaldatakse jätkuda, võib viia vältimatult kokkupõrkeni NATO-ga. Ja see tähendab sõda, mis võib kergesti areneda tuumasõjaks. Nagu ütles kord Preisi kindral Carl von Clausewitz: „Sõjal on oma grammatika, kuid oma loogikat sõjal ei ole.” Lisaksin, et sõjal on ka oma dünaamika. Kui Ameerika ja NATO sõdurid leiavad end otseses lahingutegevuses Vene vägedega, hakkab konflikt eskaleeruma. Ja see tähendab, et laual on viimane vahend: tuumarelva kasutamine. Käesolev raamat kirjeldab hiilgavalt, kuidas see kohutav stsenaarium võib „kohapeal” areneda. Need on sedasorti stsenaariumid, mida paljud kõrged tsiviilisikud, eriti poliitikud, ei ole kunagi mõistnud või soovivad, et neid ei eksisteeriks.

Kuid seda dünaamikat on võimalik peatada ja sõda ära hoida, kui NATO Ameerika juhtimisel näitab üles vajalikku otsustavust ja meeleskindlust. See on sõda, mida on võimalik vältida, ent ainult siis, kui venelased usuvad, et me oleme tõsiselt valmis võitlema, kaitsmaks enda ja oma liitlaste vabadust.

„Sõda Venemaaga” jutustab loo sõjast, mis võib puhkeda suutmatuse tõttu Venemaa agressiooniga silmitsi seistes kindlaks jääda. Raamat jutustab loo sellest, kuidas NATO ja Lääs komistavad rea valeotsuste ja poliitiliste prohmakate tõttu katastroofilisse sõtta Venemaaga. Sellised stsenaariumid, võin ma kinnitada, on liigagi võimalikud ning kujutavad endast kõhedat lugemist. Ent raamat räägib ka loo sellest, kuidas ajaloo kulgu on võimalik muuta, kui tublid mehed ja naised oma arvamuse välja ütlevad. Ennekõike on raamatu sõnum: veel ei ole hilja katastroofi ära hoida.

See ei ole tavaline „tulevikulugu”, sest seda jutustab vapper ja kogunud sõjamees, NATO endine kõrge komandör, kes teenis allianssi minu asetäitjana hiilgavalt ning kelle seisukohti ma õppisin usaldama; mees, kellele mina admiralina oleksin toetunud otsustes, kuidas pidada maalahinguid. Veel enam, tegemist on mehega, kes mõistab geopoliitilisi reaalsusi ja riske ning kes on tõestanud, et ei karda rääkida asjadest nii, nagu need on. Äärmiselt harukordne on nii kõrge ja kogunud kindrali valmisolek oma mainet mängu panna, kuid Richard Shirreff on just säärane mees. 2014. aastal ennustas ta õigesti Venemaa Krimmi-invasiooni ja osa Ukraina annekteerimise tagajärgi. Kardan, et ta prognoosib Venemaa järgmisi samme õigesti ka raamatus „Sõda Venemaaga”.

On neid, kes väidavad, et Ameerika kõrgete admiralide ja kindralite ning käesoleva raamatu autori hoiatused on oodatav reaktsioon inimestelt, kellel on kaitsta oma huvid, ning et tegemist on pelgalt kisaga: „Hunt, hunt!” Tahaksin neile meenutada järgmist: 2017. aastal täitub sada aastat sellest, kui USA saatis Euroopa tapamajja neli miljonit noort ameeriklast, kellest sada kümme tuhat andis oma elu. Kakskümmend viis aastat hiljem oli Ameerika sunnitud seda jälle tegema – ja Teises maailmasõjas oli hind hoopis kõrgem. Kui ei oleks olnud NATO-t ning uue põlvkonna ameeriklaste otsustavust ja ohvreid, oleks järgnenud külma sõja tagajärg võinud olla hoopis teistsugune.

Hiljutisel kõrgete poliitikute, diplomaatide ja sõjaväelaste kohutumisel Euroopas küsis üks osaleja viitega Venemaa sõjalisele аванtürismile ja musklinäitamisele Euroopas, kas praegune olukord Venemaaga meenutab rohkem maailmasõtta libisemist 1914. aastal või suutmatust astuda kindlalt vastu Hitlerile, mis viis järgmise kahjutule – Teise maailmasõjani. Kõhedust tekitav vastus on: „Ei, see on Euroopa 2015. aastal. Tuumarelvadega.”

„Sõda Venemaaga” kujutab ees ootavat ohtu usutavalt ja jahmatavalt – see väärrib kindlasti tõsist lugemist.

ESIMENE OSA

Arveteõindamine

TEISIPÄEV, 9. MAI 2017 KELL 17.30

ARKIV, UKRAINA

Pärast Ukraina talve pimedust ja kibedat külma on kevad Harkivi elanikele optimistlik aeg. See võidupüha pärastlõuna ei olnud erand. Soe kevadpäike peegeldus vastu Pokrovski katedraali valgetelt müüridelt ja kuldsetelt kuplitelt. Maksim Gorki pargis mängisid linna arvukate ülikoolide tudengid jalgpalli või lebasid lobisedes murul, suguvõsad aga kogunesid pühade puhul piknikku pidama ja grillima. Linna Vabaduse väljaku kohvikud ja baarid olid tulvil inimesi, kes kasutasid ära ilma ja nädalavahetust. Sellest, kui 2015. aasta Minski relvarahu 2014.–2015. aasta sõja sisuliselt külmutas, tundus olevat möödas palju aega. Donetski ja Luganski oblastist olid saanud seitsaati *de facto* Venemaa protektoraadid, mida seal viibivad Vene „rahuvalvajad” nimetasid Novorossija oblastiks. Püsis ebakindel rahu, mida pidevalt rikkusid rindejoonel lahvatavad tulevahetused Ukraina armee ja Venemaa toetatud separatistide vahel.

Üksik mees liikus puhkajate salkade vahelt läbi ja silmitses kõndides rahvasumma. Ta oli silmatorkamatu, keskmist kasvu, veidi üle kolmekümne, lühikeseks püगतud tumedate juustega, seljas must lukuga fliisjakk ja värskelt pestud valge T-särk, ning liikus kerge säästliku kõnnakuga – mees, kes on harjunud läbima pikki vahemaid minimaalse füüsilise pingutusega, jättes alati midagi

varuks. Kuid Anatoli Nikolajevitš Vronski ei nautinud päikest. Motiveeritud ja ülimalt keskendunud mehena leppis ta vaid parimaga ja praegu tundus, et asjad võivad hakata hargnema veel enne, kui need alanud olid.

Esmalt oli tema kontakt baasis helistanud ja hoiatanud, et rühm, keda ta tahtis, oli lahkunud oodatust varem. Siis, kümme minutit tagasi, oli idioot, kelle ülesanne oli neid jälitada, teatanud, et tal lõhkes rehvi ja ta kaotas nad linnaserval silmist. Vronski vaid oletas, et salk suundub siia, linna turismipiirkonda, ja seepärast otsiski ta neid nüüd Vabaduse väljakul, jagades metoodiliselt sektoriteks avara kohvikutega ääristatud platsi, mida ümbritsesid hiiglaslikud nõukogudeaegsed hooned. Iga sektor tuli järgemööda läbi uurida, aeglaselt, kiirustamata, nagu talle oli kunagi õpetatud ja nagu ta õpetas neid, kellega ta nüüd koos töötas.

Seal, välilauas: üks naine ja neli meest. Nüüd ta nägigi neid, seltskonda oli ukrainlaste seas kerge märgata. Kõik teksades ja polosärkides, meestel Ameerika sõduritele iseloomulik põetud pea.

Vronski aeglustas sammu, lõdvestas õlad, vajudes peaaegu kümnu, ning suundus tühja laua poole otse ameeriklaste kõrval. Kelnerile viibates võttis ta oma telefoni ja tegi paar kõnet. Mõni minut hiljem ühinesid temaga üks mees ning noorem veetlev naine. Nad surusid kätt, Vronski suudles neiu mõlemale põsele, võtsid siis istet ja tellisid kohvi – tüüpilised noored Ukraina spetsialistid, kes vabast päevast rõõmu tunnevad. Nad vaidlesid kolmekesi esiliiga selle hooaja tõenäolise võitja Kiievi Dünamo ja Harkivi Metallisti üle. Nüüd ei jäänud muud, kui oodata.

Sobiv hetk saabus, kui üks kõrvallaua ameeriklastest võttis välja turistikaardi, vaatas orienteerumiseks ringi ja pani kaardi lauale. „Me oleme vist Vabaduse väljakul,” ütles üks meestest tugeva Texase hääldusega.

Just seda oligi Vronski oodanud. „Kuhu te soovite minna?” küsis ta veatus ameerikaliku hääldusega inglise keeles.

Üllatunult pöördus ameeriklane ümber ja silmitses teda. „Kuule, sa räägid väga head inglise keelt ... Oled sa kunagi Ühendriikides käinud?”

„Muidugi.” Vronski naeratas. „Õppisin paar aastat San Antonios Texase ülikoolis.”

„Ära sa ütle ... Mina olen sealtsamast!” kõlas ameeriklase vaimustatud vastus.

„Ära sa ütle. Kas õlle järel käiakse endiselt River Walkil?”

„Muidugi, seal on parim õlu.”

„Seda tuleb tähistada. Ma ei saa pakkuda sulle Alamot, aga luba mul osta sulle mõni kohalik õlu. Kas sa valget õlut oled proovinud? Päikeselisel õhtupoolikul täiuslik.”

„Noh ...” kõhkles ameeriklane. „Usun, et üks õlu ei tee midagi. Muide, mina olen Scott Trapnell.”

„Anatoli Nikolajevitš Vronski,” vastas Vronski ja nad surusid kätt. „Ma õpetan Harkivi ülikoolis inglise keelt. Mida teie siin teete?”

„Rõõm kohtuda, Anatoli,” elavnes sõbralik ameeriklane. „Meie oleme USA armeest, 15. suurtükirügement, 1. pataljon. Õpetame siin teie sõduritele, kuidas kasutada AN/TPQ-36 tulejäljeradarit. Meie valitsus andis selle mobiilse radarisüsteemi teie meestele, et aidata neil tuvastada suurtüki- ja raketitule lähtekohti. Mina olen vanemveebel Scott Trapnell ja need sellid on minu väljaõppemeeskond.”

„Ära sa ütle, Scott. Hämmastav! Me võlgname teile nii palju! Ilma teieta ...” Vronski hääl katkes. Mõlemad teadsid, et ainult Ameerika instruktorite kohalolek takistab Venemaal seda Ukraina läänemeelset osa hõivamast.

„Kus te peatute?” Näidanud, kelle poolt ta on, võttis Vronski jutujärje uuesti üles.

„Oleme töötanud viimased paar kuud Tšagujevi treeninglaagris Harkivist ida pool. Täna tulime linna lõbutsema.”

„Usun, et teil on seda vaja,” poetas Vronski. „Siin passimine võib olla tüütu ja ebamugav.”

„Noh, sa ju tead, kuidas see on.” Trapnell sai sõnasabast, tahtmata sõbralikule kohalikule kurta, kuid Vronskil oli õigus. Omavahel olles ei teinudki nad suurt midagi muud, kui kurtsid tingimuste üle ja lugesid päevi, mil tagasi Ühendriikidesse pääsevad.

„Tean küll. Ma olen sõjaväes käinud ja need vanad Nõukogude kasarmud on tõelised urkad.”

Sel hetkel tõi ettekandja õlle ja nad jätkasid lobisemist. Varsti heideti kõrvale päevakäsk number 1, mis ei luba Ameerika sõjaväes teenistuskohustuste täitmisel või lähetuses alkoholi tarbida, ning ameeriklased said end mitme kuu jooksul esimest korda lõdvaks lasta ja tunda end lihtsate turistidena, kes naudivad päikesepaistet ja õlut ning jälgivad ilmse heakskiiduga mööda jalutavaid pikjalgseid tuhkblonde Ukraina tüdrukuid.

Õige pea olid ameeriklased imetlevate ukrainlaste piiramisrõngas, kes kõik tahtsid neile õlut välja teha, oma inglise keelt harjutada ja väljendada tänu selle eest, mida Ameerika nende ümberpiiratud maa heaks teinud on.

Vronski võttis oma tooli ja tõstis selle Trapnelli ja tema naabri, rühma ainsa naissõduri vahele.

Ta pöördus naise poole. „Tere. Mina olen Anatoli. Suur tänu selle eest, mida te meie heaks teete.”

„See on rõõm, Anatoli. Mina olen Laura Blair. Ütle mulle palun Laura,” vastas naine, tüüpiline avatud, sõbralik ja kena Ameerika tüdruk. „Teie elu on siin arvatavasti sõja ja kõige muu tõttu päris raske olnud.”

Vronski silmitses teda. „Te ei eksi. Igasugune sõda on kohutav, kuid kodusõjas on vend venna ja isa poja vastu.”

„Aga venelased?” uuris Blair.

„Muidugi on nad seotud, aga kuidas nad ei saaksidki olla mitte seotud – Ukraina ja Venemaa on lahutamatud. Nagu kaksikud, kes on sünnist saati ühendatud. Tragöödia oli eraldumine pärast Nõukogude Liidu lagunemist.”

Blair jätkas uurimist. „Aga venelased tungisid ju teie riiki, rikkusid relvarahu, ründasid teie sõdureid.”

„Kui noored süütud ajateenijad, keda sunnitakse nende tahte vastaselt võitlema, on invasioon, siis jah, venelased tungisid Ukrainasse. Kreml väidab, et nad olid vabatahtlikud. Ärge seda propagandat uskuge. Sõjas kaotavad kõik, igäüks on ohver. Võitjaid ei ole. Kõik saavad kannatada, nii noored kui ka vanad ja alati süütud. Kõige rohkem kannatavad naised ja lapsed ... Kuid aitab meist ja meie muredest nii kaunil päeval. Kust sina pärit oled, Laura?”

Vronski nägi, kuidas naine vaatas päikese poole ja siis rõõmsaid inimesi enda ümber. Ta naeratas. „Massachusettsi osariigist Amherstist. Ja sina?”

Vronski eiras küsimust. „Amherstist? Luuletaja Emily Dickinsoni kodulinnast?”

„Täpselt nii. Avaldab muljet, et sa seda tead. Minu isa oli majahoidja Amhersti akadeemias, kus Dickinson koolis käis. Usun, et sina tead teda sellepärast, et oled inglise keele õpetaja?”

„Muidugi,” vastas Vronski, kelle silmad muutusid pehmemaks. „Ta on üks mu lemmikluuletajaid. Õpingud Ühendriikides panid mind armastama Ameerika kirjandust ja vallandasid kire Emily Dickinsoni vastu. Üks tema luulerida on toonud mind läbi süngete sõjaaegade ...”

Ta kummardus naise kõrva juurde ja sosistas:

*Lootus on sulgedega lind
kes elab hinges
laulab sõnadeta viise
ega vaiki kunagi.*

Blair oli võlutud, ta silmi kerkisid pisarad ja ta ei suutnud sõnagi öelda. Sel hetkel tundis ta end kodust väga kaugel, pealegi ei olnud ükski mees rääkinud temaga kunagi nii nagu Vronski. Naine

naeratas ja sulges silmas, püüdes sellele kenale ukrainlasele mitte näidata, kuidas tema sõnad olid naist puudutanud.

Vronski kasutas hetke, et heita pilk endast paremale. Tema veetlev naiskaaslane Anna Brežneva oli juba keskendunud teisele, nooremale ameeriklasele, seersant Jim Rooneyle. „Mina ülikoolis inglise keel õpib. Mul sõbratarid, kes tahaksid sinu sõbrad kohtuda.” Neiu pani käe mehe käsivarrele ja pigistas seda kergelt. „Kas see õige väljend, Ji . . . im? Sa parandab, kui ma valesti ütleb?”

Rooney muigas. „Hea mõte. Sa räägid väga hästi ...”

Vronski vaatas ringi ja teadis, et õige hetk on käes.

„Teate mis,” ütles ta laia naeratuses kõigi poole pöördudes. „Meil on teid nii palju eest tänada. Äkki sööksime koos õhtust? Mu nool on siin üsna lähedal suurepärase restoran, ta hoolitseks teie nagu sugulaste eest. See ei ole turistikoht, seal käivad ainult kohalikud. Te ei saa tulla Harkivisse, proovimata meie kohalikku toitu. Paremaid kapsarulle ei saa te kusagilt.”

Nooremad ameeriklased vaatasid ootavalt Trapnellile. Too kõhkles, pakkumisest meelitatud, kuid mitte päris kindel.

Vronski jätkas: „Ja see oleks muidugi meie kingitus teile kui meie aukülalistele.”

Trapnell vaatas kaaslaste poole, kes vaatasid naerulsui vastu. Haruldane on sõdur, kes suudab ära öelda hea tasuta toidu pakkumisest. „Muidugi. Miks ka mitte? Aga me ei saa kauaks jääda.”

„Ärge muretsege, pole probleemi. Restoran asub linna idaservas teel teie kasarmutesse. Me sööme ja lõbutseme ning te jõuate õigel ajal baasi tagasi.”

Anna Brežneva viipas telefoniga Vronski poole ja kehtas õlgu, nagu küsiks midagi ilmselget.

Vronski naeratas. „Anna tahab teada, kas te soovite, et ta kutsumaks oma sõbratarid, et mehi ja naisi oleks võrdselt.”

Ameerika mehed tõstsid põidlad, Laura Blair aga ohkas leplikult.

„Helista,” ütles Vronski Brežnevale ja naine hakkas otsesemaid midagi oma mobiiltelefoni rääkima.

Vronski kutsus kelneri ja küsis arvet. Samal ajal, kui ta ulatas kelnerile viiesajagrivnase, sõitis aeglaselt mööda paar Mercedese taksot.

Brežneva hüppas püsti ja viipas neile. Kui ameeriklased märkasidki, et väljakul on vaid kaks taksot, ei andnud nad millegagi mõista, et on tarbetult mures.

Vronski kuulas, tardunud naeratus näol, kuidas mehed arutasid, kas Anna sõbratarid võiksid olla veel ilusamad kui neiu ise. Mis neil välismaalastel ometi viga on? Nad teadsid, et ta saab neist aru, kuid ümbritsetuna inimestest, kes inglise keelt ei osanud, tundusid selle tõsiasja unustavat. Ta tabas Laura pilgu.

Naine krimpsutas nägu, nagu tahaks vabandada.

Vronski naeratas ja noogutas vastuseks tõsiselt. Laura oli intelligentne ja tundlik inimene ning teises elus oleks mees tema vastu soojust tundnud.

Vronski tõusis. „Kas lähme?” küsis ta, aitas Laurale jaki selga ja osutas kahe ootava takso poole.

Kõik pressisid endid autodesse. Kui nad olid jagunenud, ilmus ootamatult üks suurt kasvu mees ja istus teise sõiduki esiistmele.

„Ärge muretsege,” rahustas Vronski ameeriklasi. „Ta kannab hoolt, et teie sõbrad oleksid väljaspool ohtu. Selles linnas on halbu inimesi.”

Harjumatust õllest ja uute tuttavate sõbralikkusest elevil, istusid Rooney ja Blair taksosse.

Vronski andis juhile korralduse liikuma hakata. Ta nägi taha-vaatepeeglist, et Laura tema selja taga on pingul. Võib-olla oli tema käsk olnud pisut liiga terav. Mitte ehk säärane, mida võiks oodata ülikooli õppejõult. „Nagu ma ütlesin,” selgitas ta, „ei asu see restoran turismipiirkonnas ning juht oli üllatunud, et me sinna läheme. Pidin talle seda kaks korda ütleva.”